

орієнтування, почуття захищеності, здатність до гальмування, звичка поступатися товаришеві, єдність колективу.

Значне місце в педагогічній царині займають педагогічні ідеї виховання А.С. Макаренка. «Ваша власна поведінка, – писав А.С. Макаренко, звертаючись до батьків, – вирішальна річ. Не думайте, що ви виховуєте дитину тільки тоді, коли з нею розмовляєте, або повчаєте її, або наказуєте їй. Ви виховуєте її в кожен момент вашого життя, навіть тоді, коли вас немає вдома. Як ви одягаєтеся, як ви розмовляєте з іншими людьми і про інших людей, як ви радієте або сумуєте – все це має для дитини велике значення». Сім'я є моделлю суспільства на конкретному історичному етапі розвитку, відображає його моральні та духовні особливості [2].

Отже педагогічна спадщина А.С. Макаренка не втратила актуальності і зараз. Особливо цінним є його досвід у роботі з такими категоріями дітей, як «діти-вулиці», педагогічно занедбані, важковиховувані. Завданням сучасної педагогіки є адаптувати та вдало використати досвід А.С. Макаренка, а не забути його.

Список використаних джерел:

1. Макаренко А.С. Педагогическая поэма. Режим доступа: https://librebook.me/pedagogicheskaja_poema/vol1/1
2. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія / За заг. ред. проф. І.Д. Звереві. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – С. 68–69.
3. Спадщина А.С. Макаренка і педагогічні пріоритети сучасності: До 120-річчя від дня народження: Біобібліографічний покажчик / Укл.: З.М. Горова, І.В. Сенча, О.І. Борисенко; Худож. оформл.: І.В. Сенча. – Суми: СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2008. – 104 с.

ДІАЛОГІЧНА НАВЧАЛЬНА ВЗАЄМОДІЯ ЯК ДИДАКТИЧНИЙ ФЕНОМЕН

*Семеновська Л.А.
Полтава, Україна
Кікто С.М.
Київ, Україна*

Актуальність проблеми зумовлюється необхідністю вдосконалення освітнього процесу з врахуванням новітніх і традиційних підходів, які мають фундаментальне підґрунтя. Передумовою реалізації означених завдань виступає забезпечення діалогічного характеру взаємодії між учнем/студентом і вчителем/викладачем. Науковою думкою накопичено значний обсяг загальнодидактичних надбань щодо цього питання: філософські основи міжособистісної взаємодії студіювали (В. Андрущенко, С. Артур, М. Бахтін, В. Біблер, О. Бодальов, В. Кемеров, В. Кремень та ін.), евристична сутність навчальної взаємодії (І. Бех, А. Бойко, С. Гончаренко, В. Кан-Калик,

В. Сухомлинський та ін.), поняття і структура педагогічної комунікації (Н. Бутенко, М. Заброцький, С. Левченко та ін.), формування комунікативної культури педагога (Н. Волкова, Т. Голанд, Т. Гоффманн, А. Капська та ін.).

Науковим базисом для розуміння феномена дидактичної взаємодії є, по-перше, філософські положення про духовну сутність людини; по-друге, положення щодо діалогічного способу її існування в історико-культурному просторі. Ці ідеї забезпечують якісно нове осмислення людської сутності, взаємовідносин людини й реальності, вибудовуючи при цьому своєрідну діалогічну картину світу. Всебічна взаємодія особистості з оточенням дозволяє їй не лише актуалізувати внутрішній потенціал, а й заповнити його в структурному, змістовному, ціннісному та смисловому аспектах. Занурення в цей процес уможливлює зіставлення думок, почуттів і вчинків індивіда з їх відбиттям у свідомості інших людей, що, безумовно, виступає основою його самопізнання, саморегуляції, самореалізації.

Досліджуючи означене питання, учені підкреслюють, що категорія «взаємодія» – складне міждисциплінарне поняття, яке використовується для позначення впливу речей одна на одну, для розкриття взаємозв'язків між різними об'єктами, для характеристики форм людського співбуття, особистісної діяльності та пізнання. У понятті «взаємодія» фіксуються, по-перше, «прямі» та «зворотні» обміни енергією й інформацією між різними суб'єктами, між ними та середовищем, по-друге, форми кооперації людей в різних ситуаціях співпраці [1]. Тож у дидактичному аспекті поняття «взаємодія» є засадничим для визначення таких категорій, як зміна, становлення, розвиток, процес, формування. Водночас конкретизація поняття «взаємодія» здійснюється саме крізь ці категорії. Взаємодія набуває визначеності як передача руху від одних об'єктів до інших, як трансляція повідомлень у людських контактах або як синтез різних людських сил, що породжує нові знання, речі, організаційні структури.

Наукове обґрунтування двостороннього характеру взаємодії, значущості її результатів для особистісного зростання кожного з суб'єктів педагогічного спілкування, її спрямованості як руху «зсередини назовні» знайшли своє відбиття в працях С. Франка. Учений безпосередньо пов'язував питання самовизначення особистості в світі з проблемою контакту, спілкування з іншою людиною [3].

Педагогічна взаємодія учнів/студентів і вчителів/викладачів, що розуміється нами як варіант взаємозв'язку суб'єктів педагогічного процесу, є інтегративним і багатофункціональним чинником їх обопільного саморозвитку. Вона здатна впливати на цілеспрямований, прогресивний і продуктивний саморозвиток суб'єктів, а також на зміцнення їхньої спільності за умови систематичного взаємозбагачення й розвитку як явища та процесу. Сутність впливу педагогічної взаємодії на особистісний саморозвиток його суб'єктів зумовлена виникненням в процесі обміну між ними когнітивними, вольовими, емоційними, ціннісними та ін. потенціалами психолого-педагогічних феноменів і ефектів, що визначають характер і ступінь досліджуваного впливу.

Вивчення загальнодидактичної сутності педагогічної взаємодії дає підстави стверджувати, що вона є різновидом соціальної взаємодії, володіє її основними рисами, характерними ознаками і в той же час реалізує в процесі свого здійснення специфічну, але вкрай важливу для буття і становлення індивіда мету: сприяння саморозвитку особистості. Специфічність взаємодії учня/студента та вчителя/викладача полягає в тому, що вона відбувається як взаємозалежний саморозвиток партнерів, чому значною мірою сприяють своєрідні феномени й ефекти, які при цьому виникають. Водночас вони дозволяють перетворити зміст педагогічної взаємодії зі звичайного обміну в «обмін перетвореннями», що дає нові стимули для особистісного зростання учасників такого роду контактів [2].

Отже, предмет навчальної діалогічної взаємодії як загальнодидактичного феномену повинен відповідати двом умовам. Перш за все, в ньому повинні бути втілені ті інтереси, ті смисли, які займають в даний момент часу одну з провідних позицій в ієрархії мотивів суб'єкта. Крім того, кожен із партнерів повинен мати своє власне, відмінне від іншого, бачення цього предмета спілкування. Забезпечення діалогічного характеру навчальної взаємодії позитивно впливає на підвищення ступеню інтенсивності спілкування її учасників та їхньої міжособистісної комунікації; на урізноманітнення та посилення динаміки процесів взаємообміну змістовими напрямками, видами, формами та прийомами освітньо-виховної діяльності; досягнення цілеспрямованої суб'єктної рефлексії всіма учасниками взаємодії своєї пізнавальної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Современный философский словарь / под общ. ред. В.Е. Кемерова. – Лондон : Панпринт, 1998. – 1064 с.
2. Современный философский словарь / под общ. ред. В.Е. Кемерова. – М. : Академический Проект, 2004. – 864 с.
3. Франк С.Л. Сочинения / С.Л. Франк. – М. : Правда, 1990. – 608 с.

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА

*Ликтей Л.М.
Івано-Франківськ, Україна
Султанова Л.Ю.
Київ, Україна*

3 лютого 2021 року, на засіданні Комітету Верховної Ради з питань освіти, науки та інновацій Міністр освіти і науки Сергій Шкарлет озвучив про ключові завдання, які ставить перед собою МОН на 2021 рік.

Реформа «Нова українська школа», зокрема її продовження на рівні базової середньої освіти є одними з ключових пріоритетів МОН. Упродовж 2020 року оновлено зміст загальної середньої освіти й методики навчання, що